

Tantárgy kódja: PMB2512

Tantárgy neve: Számítógépes szimulációk módszertana

Előfeltétel (tantárgyi kód): PMB1209 vagy MTB1000

Ajánlott félév: 5

1. A tantárgy elsajátításának célja

Fizikai és általában a természettudományi jelenségek, folyamatok szimulációjához a matematikai alapok és a programozási módszertanok elsajátítása.

2. Tantárgyi program

Stochasztikus módszerek, Monte Carlo szimulációk. Véletlenszám generálási algoritmusok, programnyelvi implementálásuk, tesztelési módszerek. A számítógépes fizikai módszer, kapcsolata az elméleti és kísérleti fizikával. Numerikus analízis elemei. Statisztikus fizikai, szilárdtestfizikai és részecskefizikai alkalmazások. Véges méret effektusok, skálázás. Sejtautomata modellek. Alkalmazások: perkoláció, bolyongás, fraktálok, stb.

3. Évközi tanulmányi követelmények

Zárthelyi dolgozatok

4. A megszerzett ismeretek értékelése (félévközi jegy, vizsgajegy)

Gyakorlati jegy

5. Az értékelés módszere: A zárthelyi dolgozatok értékelése

6. Az ismeretek, készségek és kompetenciák elsajátításához rendelkezésre álló segédanyagok

7. Kötelező, ajánlott irodalom

Kötelező irodalom:

I. M. Szobol: A Monte Carlo módszerek alapjai (Műszaki K., 1981)

Kun Ferenc: Számítógépes fizika (oktatási segédlet, DE, kiadás alatt)

Ajánlott irodalom:

Press, Flannery, Teukolsky and Vetterling: Numerical Recipes in C (Cambridge, 1990)

Heermann: Computer Simulation Methods in Theoretical Physics (Springer, 1987)

A tematika heti lebontásában:

1. A számítógépes szimulációk előfordulása, alkalmazási lehetőségei és szerepe

2. A véletlenszám generátorok

A valódi és ál-véletlenszám sorozatok statisztikus tulajdonságai.

A sorozatok tesztelési módszerei.

Egyenletes eloszlású véletlenszám generálási algoritmusok.

Transzformálás, tetszőleges eloszlású, nem egyenletes eloszlású valószínűségű változó generálása.

Numerikus integrálás Monte Carlo módszerrel.

Egyszerű és gyorsított konvergenciájú módszerek.

3. Fraktálok mindenütt

Determinisztikus és stochasztikus fraktál modellek.

Térbeli és dinamikai skálázás. A fraktáldimenzió mérése. Multifraktálok.

4. Egyszerű mintavételezésű Monte Carlo szimulációk

A véletlen bolyongás matematikai alapjai és numerikus megvalósítása.

Alkalmazások.

Polimermodellek, diffúzió limitált aggregáció, sejtkolóniák növekedése az Eden-modell segítségével.

5. Perkolációs jelenségek. Fázisátalakulások.

Fürtök azonosítása, a Hoshen-Kopelman algoritmus, fürtstatisztika, a fürtök skálatulajdonságai.

Véges méret problémák és kezelésük.

Véges méret skálázás szerepe a kritikus viselkedés leírásában.

A radioaktív bomlások szimulációja.

6. Egyensúlyi Monte Carlo szimulációk

A fontossági mintavétel.

7. Markov-folyamatok, ergodicitás, részletes egyensúly.

A Metropolis-algoritmus.

Az Ising-modell, Potts-modell.

8. Egyéb, hatékony algoritmusok

A Wolff-algoritmus.

A Swendsen-Wang algoritmus.

Hibabecslés, relaxációs idők, időskálák.

A Kawasaki-dinamika.

9. Folytonos változójú, un. „off-lattice” modellek

Folyadékok.

Polimerek.

10. Nem-egyensúlyi Monte Carlo szimulációk

Fázisszétválás az Ising modellben.

11. Doménnövekedés dinamikája.

Felületnövekedési modellek.

12. Molekuláris dinamika szimulációk

A molekuláris dinamikai szimulációk alapelve.

Különböző potenciálok.

Határfeltételek.

13. Numerikus algoritmusok, Euler-módszer, másod- és negyedrendű Runge-Kutta, prediktor-korrektor módszer.

Ab initio molekula dinamika

14. Sejtautomata modellek

Egy és kétdimenziós automaták, Wolfram-féle osztályzás, Conway életjáték modellje.

Alkalmazások.

15. Elmaradt anyagrészek pótlása